Anul III **Nr.2 (26)** **Februarie 2016**

□Buletin de ISTORIA PRESEI□

■■■ **Publicaţie premiată de Uniunea Ziariştilor din România** ■■■

Director:
CONSTANTIN POENARU

ISSN 2359 – 778X
ISSN-L 2359 – 778X

Din sumar:

● **Congresul Internaţional de Istorie a Presei,** *Timişoara, 14-16 aprilie 2016*
● *Daniela-Mihaela Florescu:* **Reviste literare braşovene din perioada războiului (1941-1944)**
● *Cezar Ţăbârnă* **– Presa bisericească românească (III)**
● **Perpessicius - gazetar:** ***Cărţi noi. Cronici radiofonice (1929-1947)***
● **Biblioteca Naţională a României –** ***Publicaţii periodice vechi***
● *Javier Diaz Noci* – **Gazete spaniole din Ţările de Jos în sec.XVII:** *Gazeta de Amsterdam* **şi** *Noticias Principales y Verdaderas* (III)

Anul III Nr. 2 (26) Februarie 2016

Buletin de ISTORIA PRESEI

Publicaţie lunară a Centrului Român de Istorie a Presei, primul institut particular de studii şi cercetări, creat oficial la 24 ianuarie 2014

Continuăm împreună, dragii noştri Cititori!

● **Ion N. Oprea (Iaşi):** V-am trimis BIP şi în format PDF, dar şi în Word. Vă mulţumim pentru materiale, ca şi pentru ultima dv. carte primită: *Fragilitate. Cuvinte pe verticală,* Ed. PIM, 2016. De unde aveţi atâta energie, atâta tonus pozitiv în asemenea vremuri complicate? Cum să ne "contaminăm" şi noi?

● **Marian Petcu (Bucureşti):** Aveţi într-adevăr alura şi atitudinea unui intelectual occidental, care ştie să fie într-un contact permanent cu studenţii şi colaboratorii săi. Indiferent de opiniile ştiinţifice şi culturale, uneori contrare, ale preopinenţilor. Mulţumiri pentru Invitaţia la Congresul Internaţional de Istorie a Presei de la Timişoara din 14-16 aprilie a.c. După cum vedeţi, publicăm chiar în acest număr al Buletinului nostru tot programul manifestării, condiţiile de participare şi desfăşurare, consiliul ştiinţific şi de organizare etc.

● **Vali Corduneanu (Germania):** "Prietenul la nevoie se cunoaşte" - zice un vechi proverb românesc, pe care se vede că nu l-ai uitat. Şi tu, şi dl.Petcu şii prietenul meu Mitică Vlăduţ, din Timişoara, v-aţi grăbit să-mi săriţi în ajutor şi mi-aţi trimis Programul-invitaţie al Congresului ARIP de la Timişoara de anul acesta. Tu l-ai primit chiar de la preşedintele Comitetului de organizare, Ioan David. Sunteţi nişte oameni straşnici!

● **Ion Soare (Rm.Vâlcea):** *"Confirm, cu mulţumiri şi felicitări, primirea acestui nou număr. Bineînţeles că am găsit în el destule lucruri interesante din trecutul şi prezentul presei româneşţti (şi nu numai)."* Nu te-am uitat cu cererea ta, care mă onorează, până în două săptămâni îţi voi da un răspuns ferm. Mai ales că am o perioadă extrem de aglomerată, fiind angrenat într-o serie de proiecte cu termen de finalizare la sfîrşitul acestei primăveri.

● **Dumitru Vlăduţ (Timişoara):** Nu cred că voi putea veni la congres, la Timişoara. Mi-ar fi drag să mă reîntâlnesc cu tine, cu David şi cu atâţia alţi foşti colegi de la ARIP. Dar e chiar în perioada în care trebuie să clarific unele chestiuni legate de pensionarea mea şi de o eventuală continuare a activităţii la acelaşi loc de muncă de unde îmi iau banii acum, bani din care suport şi cheltuielile pentru Centrul Român de Istorie a Presei şi *Buletin de Istoria Presei*. Aştept volumul tău cu studii privitoare la Istoria Presei.

● **Elena Vandenberg (Olanda):** Vom apela la cunoştinţele tale de olandeză, cât de curând, căci avem niste texte de tradus. Poate ne scrii ceva şi despre Persmuseum, Muzeul Presei din Amsterdam.

● **Daniela-Mihaela Florescu (Braşov):** În sfârşit,am reuşit să stabilim un contact stabil – şi telefonic, şi prin e-mail. Vă mulţumim pentru colaborare. Aşteptăm şi alte materiale la fel de interesante.

● **Maria Danilov (Chişinău):** Ce mai faceţi, ce mai scrieţi? Când ne daţi şi nouă un material?

● **Ion Volcu (Braila):** Ce mai faci, prietene? De ce nu mai dai niciun semn de viaţă? Nu ştiu cum puneţi voi revista noastră la dispoziţia cititorilor, căci nici nu o menţionaţi măcar pe site-ul vostru, al Bibliotecii Judeţene Brăila. Cât despre o secţiune de "Resurse electronice", unde să postaţi diverse reviste online, între care puteaţi include şi revista noastră în format PDF – nici vorbă. Am controlat la mai bine de zece biblioteci judeţene şi am găsit aceeaşi situaţie. De ce? Ce e aşa de greu să faceţi trimitere la un link şi cu reviste în format electronic? Un exemplu de cum ştie să fie ancorată în vremurile de astăzi, ajutându-şi totodată cititorii să aibă un câmp cât mai larg de informare, este *Biblioteca Virtuala a Universităţii "Lucian Blaga" din Sibiu*, a cărei adresă de pe net o menţionăm şi noi în caseta de mai jos.

Către Cititori !

Vă aşteptăm gândurile, opiniile, sugestiile, criticile şi colaborările cu cea mai mare dragoste. Fiţi alături de noi! Fiecare informaţie despre trecutul publicaţiilor sau ziarişţilor, al radio TV sau tipografiilor constituie încă un grăunte uriaş pus la temelia Istoriei Presei.

NU UITAŢI: Ne puteţi citi zilnic şi pe două din site-urile atât de binecunoscute de pe net: *culturaarsmundi.ro* şi *digital-library.ulbsibiu.ro.*

Dacă aveţi probleme de accesare a arhivelor privind unele publicaţii mai vechi, scrieţi-ne şi vă vom trimite revistele dorite prin e-mail personalizat.

CONGRESUL INTERNAŢIONAL DE ISTORIE A PRESEI

ediţia a IX-a cu tema:

TRADIŢII ALE PRESEI ŞTIINŢIFICE

Timişoara, 14-16 aprilie 2016

Organizatori: Asociaţia Română de Istorie a Presei, în colaborare cu Academia Română – Filiala Timişoara, Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu", Societatea Enciclopedică a Banatului şi Institutul de Cultură al Românilor din Voivodina (Serbia), având ca parteneri: Consiliul Judeţean Timiş, Mitropolia Banatului, Televiziunea Română – Studioul Timişoara şi Muzeul Satului Bănăţean.

Consiliul ştiinţific

Preşedinte de onoare: **acad. Eugen Simion**

Membri: **acad. Păun Ion Otiman**, prof.univ.dr. **Ilie Rad**, Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj Napoca, prof. univ.dr. **Crişu Dascălu**, Academia Română, prof.univ.dr. **Marian Petcu**, Universitatea din București, conf.univ.dr. **Silvia Grossu**, Universitatea de Stat din Chișinău, conf.univ.dr. **Aurelia Lăpuşan**, Universitatea "Ovidius" din Constanța, conf.univ.dr. **Gabriela Rusu-Păsărin**, Universitatea din Craiova, conf.univ.dr. **Răduţ Bâlbâie**, Ministerul Apărării Naționale, conf.univ.dr. **Vasile Ilincan**, Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava, lector univ.dr. **Cătălin Negoiţă**, Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați.

Comitetul de organizare îl are ca preşedinte pe conf.univ.dr., cercetător ştiinţific gr.II **Ioan David**, directorul Bibliotecii Academiei Române, Filiala Timişoara.

Obiectivul major al Congresului este acela de a stimula interesul comunităţii ştiinţifice în privinţa istoriei presei, de a încuraja cooperarea şi crearea unei reţele de cercetare în acest domeniu, precum şi de a asigura un cadru de dezbatere academică privind problemele cu care se confruntă.

Această ediţie a Congresului Internaţional de Istorie a Presei aduce în atenţia şi dezbaterea societăţii academice tema *Tradiţii ale presei ştiinţifice*. Întrucât se împlinesc 150 de ani de existenţă a Academiei Române şi 65 de ani de la înfiinţarea Filialei Timişoara a Academiei Române, se dedică acestor evenimente întregul spaţiu al Congresului.

Conferinţa inaugurală va fi susţinută de către **academicianul Eugen Simion**, preşedinte al secţiei de Filologie şi Literatură a Academiei Române, director al Institutului de Istorie şi Teorie Literară „G. Călinescu" al Academiei Române.

Propuneri tematice: *Presa academică, Contribuţia unor personalităţi la dezvoltarea presei ştiinţifice, Presa ecleziastică, reper spiritual, ştiinţific şi cultural, Particularităţi ale jurnalismului ştiinţific, Limbajul presei ştiinţifice, Mass-media ştiinţifice, Informaţia ştiinţifică în era Internetului, Reviste de popularizare a ştiinţei.*

Propunerile trebuie trimise organizatorilor în format electronic (MS Word, Times New Roman, 12p./1,5r.) pe adresa: viviana.poclid@yahoo.com şi trebuie să cuprindă: un abstract (între 300 şi 500 de cuvinte), un scurt CV şi formularul de înscriere ataşat invitaţiei.

Conferinţa se va desfăşura pe secţiuni, iar prezentarea nu trebuie să depăşească 15 minute.

Data limită pentru trimiterea rezumatelor este **30 martie 2016**.

Decizia de acceptare sau nu a intervenţiei va fi anunţată prin e-mail până la 5 aprilie 2016.

Lucrările acceptate pentru prezentare vor fi selectate printr-un proces de peer-review şi publicate ulterior într-un volum colectiv la o editură recunoscută.

Termenul limită pentru trimiterea textului integral al intervenţiei - pe adresa: ioandavidtm@gmail.com - este 15 mai 2016.

Vor fi respectate condiţiile minime pentru redactarea textelor: MS Word, Times New Roman, 12p./1,5r., max. 15 pagini, imaginile în format jpg trimise separat de text.

De reţinut:

Se percepe taxă de participare în valoare de 50 RON, urmând ca organizatorii să asigure materialele promoţionale şi masa participanţilor. Taxa se achită în momentul înscrierii, la primirea mapelor. Cheltuielile cu transportul şi cazarea revin fiecărui participant, informaţii privind programul de desfăşurare al Congresului şi posibilităţile de cazare urmând a fi puse la dispoziţia participanţilor în timp util.

Această invitaţie ne-a fost transmisă cu bunăvoinţă de prof.univ.dr. Marian Petcu (Bucureşti), Vali Corduneanu (Germania) şi conf.univ.dr. Dumitru Vlăduţ (Timişoara) – cărora le mulţumim cu căldură.

Reviste literare braşovene din perioada războiului (1941-1944)

Daniela-Mihaela Florescu

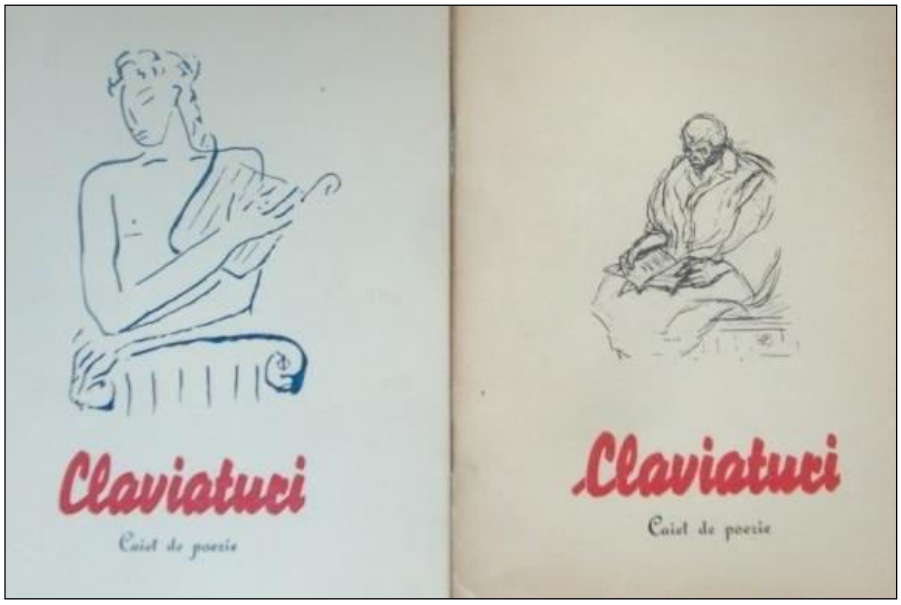

Perioada războiului (1941-1944) *este una de mare complexitate, marcată de numeroase lipsuri materiale şi îngrădiri ale libertăţii de exprimare. În ciuda acestor neajunsuri, ca şi a situaţiei în care se afla Ţara împlicată în război, artele, literatura reuşesc să supra-vieţuiască, inclusiv în oraşul de sub Tâmpa, şi să ofere iubitorilor de frumos câteva publicaţii de certă valoare. Continuăm publicarea câtorva pagini referitoare la această perioadă, extrase din teza de doctorat cu titlul* ***„Reviste şi grupări literare braşovene din secolul al XX-lea”*** *susţinută de profesoara Daniela-Mihaela Florescu la Universi-tatea „Transilvania” din Braşov în 2013.*

Claviaturi. Caiet de poezie. Publicaţie exclusiv literară, *Claviaturi. Caiet de poezie* a apărut din mai 1941 până în iunie 1943, având în total paisprezece numere. Revista este îngrijită de Dumitru Gherghinescu Vania, care a activat în calitate de consilier juridic, mai apoi procuror, şef al notariatului, fiind totodată neobosit animator al vieţii culturale din oraş. Gherghinescu Vania şi oamenii din jurul său îşi propuseseră să scoată o revistă cu apariţie lunară, dar lipsa sprijinului financiar determină o apariţie neregulată (mai 1941-ian./feb. 1942 şi apoi martie 1942-iunie 1943). Revista *Claviaturi*, ca orientare, a fost asemănată cu revista *Albatros*, a lui Geo Dumitrescu, sau cu paginile literare ale ziarelor *Timpul* şi *Ecoul*. Va grupa în jurul său mai ales poeţi tineri, unii formaţi în timpul războiului: Simion Anderco, Ştefan Baciu, Ilie Balea, Horia Bottea, Ion Caraion, Virgil Carianopol, Romeo Dăscălescu, Ionel Henţiu, Liuben Dumitru, Remus Luca, Dem. Gh. Nolla, I.J. Spiridon şi Lucian Valea, Emil Micu, Leonida Luca, Ştefan Muscalu, Mircea Petala, V. Spiridonică, Octav Şuluţiu ş.a., la care se adaugă, pe post de colaboratori, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Radu Stanca, Barbu Brezianu, Traian Chelariu, Constant I. Cosma, Ben Corlaciu, Ştefan Aug. Doinaş, Emil Micu, Anişoara Odeanu, Barbu Cioculescu, Al. Husar, Letiţia Papu, Gh. Chivu, Ion Oană. Contribuţia la fenomenul literar al epocii, şi nu numai, este că în paginile sale au debutat sau au publicat câţiva din poeţii de seamă de la jumătatea secolului al XX-lea. Cel mai mare merit al revistei este însă că şi-a păstrat linia de calitate şi un permanent climat propice scrierii poeziei. Nicolae Manolescu şi Dumitru Micu plasau revista *Claviaturi*, în *Literatura română de azi*, la acelaşi nivel cu *Revista română* a lui Zaharia Stancu sau cu revista lui Vladimir Streinu, *Kalende*.

România Tânără. *Îndreptar politic, economic, literar*. Apare între mai 1942 şi noiembrie/decembrie 1943, director fiind cel care a fost şi fondatorul revistei, profesorul şi economistul Ilie Haşeganu, care se mutase la Braşov în urma Dictatului de la Viena. Revista s-a dorit a fi lunară, dar majoritatea numerelor au fost cumulate. Nu a avut un program propriu-zis. Deşi nu are o casetă redacţională, semnăturile care apar cel mai des în cuprins sunt: Ilie Haşeganu, Constantin Z. Buzdugan, Cornelia Buzdugan-Haşeganu. În paginile publicaţiei găsim şi numele lui S. Mehedinţi, C. Rădulescu-Motru, Basil Munteanu, Lucian Valea, Jean Livescu, Ioan Lupu, Mariana Moşoiu, Margareta Voinescu, Filomela Brătianu, B. Frunte, Constantin Stelian, Al. Bistriţeanu. Conţine versuri, studii, traduceri, recenzii, cronici, note şi comentarii. Revista se înscrie pe linia rezistenţei prin cultură şi a protestului deschis împotriva dezmembrării acestei părţi de ţară. Asemenea formaţiei iniţiatorului şi susţinătorului său, Ilie Haşeganu, este o revistă care surprinde, făcând cu inteligenţă conexiuni nebănuite între social, economic, artă, cultură şi literatură.

Tribuna literară. Prin anii ’40, toţi oamenii de litere suţineau că la Braşov era nevoie de o revistă literară reprezentativă. Singurul care putea să susţină o astfel de întreprindere era Octav Şuluţiu, dată fiind experienţa sa. La *Tribuna literară* domină grupul de scriitori care vor forma mai târziu grupul aşa-zişilor „cerchişti”, între care vor fi Ion Oana, Romeo Dăscălescu, iar spiritul care influenţează revista este incontestabil Lucian Blaga, care semnează în fiecare dintre numerele revistei şi este pomenit în multe comentarii critice. Revista adună un număr mare de colaboratori în jurul ei, mai ales poeţi, versurile predominând în revista lui Şuluţiu. Şi cronicile literare au stăruit, în general, asupra poeziei tinere de atunci (Ştefan Baciu, Traian Lalescu, Aurel Marin, T. Scarlat), respingând manierismul, poezia fabricată şi nu simţită, aceea care forţează posibilităţile de rezonanţă emotivă, imaginile lipsite de înţeles, precum şi siluirea limbii. *Tribuna literară* completeză în mod fericit programul estetic al ziarului *Tribuna*, susţinând afirmarea creatoare a generaţiei tinere promovate de revista *Claviaturi*. Într-un moment în care majoritatea revistelor literare braşovene îşi încetaseră apariţia, şi ne gândim la *Braşovul Literar şi Artistic* (1931-1935), *Arta* (1938), *Prometeu* (1934-1938), *Ţara Bârsei* (1929-1938), revista lui Şuluţiu încerca să suplinească nevoia de exprimare artistică a intelectualităţii braşovene, căpătând o motivaţie valorică de care trebuie să se ţină seama când o judecăm, atât din perspectiva ecoului său în epocă, cât şi la acest moment.

Presa bisericească românească (II)

Pr. Cezar Ţăbârnă

Biserica greco-catolică a avut mai multe periodice bisericeşti până în 1918, dar cu o existenţă mai scurtă decât a celor ortodoxe. Între anii 1865-1867 şi 1871-1872, preotul Grigorie Silaşi, vice-rectorul Seminarului „Sf. Barbara“ din Viena, mai târziu profesor de limba română la Universitatea din Cluj, a editat la Viena *Sionul românesc*, „foaie bisericească, literară şi şcolară“. În paginile acestui ziar a apărut lucrarea canonico-istorică a lui Petru Maior, *Protopapadichia*, azi pierdută. Deşi redactorul ziarului era greco-catolic, în paginile ziarului nu s-au dus polemici confesionale, ci, dimpotrivă, colaborau şi preoţi ortodocşi. Câţiva ani mai târziu, preotul Iustin Popfiu a editat la Pesta, apoi la Oradea, *Amvonul*, „foaie bisericească pentru elaborate din sfera elocinţei sacre“. A apărut sporadic, în 1868, 1871 şi 1881, publicând mai ales predici. Între 1883-1887, a apărut la Blaj *Foaia bisericească,* „organ pentru cultura religioasă a clerului şi a poporului“, redactată de dr. Alexandru Grama, căreia i-a luat locul *Foaia bisericească şi şcolară*, „organ al provinciei mitropolitane greco-catolice de Alba Iulia şi Făgăraş“, cu două apariţii pe lună. De la 3 ianuarie 1891, locul acesteia a fost luat de *Unirea*, foaie bisericească-politică (săptămânală), care a apărut până în 1944. În paginile ziarului au apărut articole cu caracter politic, bisericesc, cultural, economic etc. Din 1911 până în 1944 a apărut la Blaj, sub conducerea unui comitet, revista *Cultura creştină*, în care se publicau diverse studii teologice. Câteva periodice bisericeşti au apărut şi în dieceza greco-catolică a Gherlei, mai mult pentru predici: *Predicatorul săteanului român sau curs complet de predici* (Gherla, 1875-1890), *Preotul român*, „jurnal bisericesc, şcolar şi literar“ (Gherla, 1880-1890), *Păstorul sufletesc* (Şimleu şi Cehul Silvaniei, 1906-1914).

Biserica din Transilvania a avut un rol important în organizarea şi susţinerea şcolilor şi era firesc ca slujitorii Bisericii să iniţieze şi apariţia unor reviste pedagogice. Între anii 1862-1863, profesorul Ioan Popescu de la Sibiu a editat *Organul pedagogic*, în care a publicat o serie de studii din specialitatea sa. Spre sfârşitul secolului, a apărut, tot la Sibiu, *Foaia pedagogică* (1897-1900). În ianuarie 1907, când profesorul Nicolae Bălan a pus bazele *Revistei Teologice*, colegul său Petru Span a editat o revistă lunară de pedagogie, intitulată *Vatra şcolară*. A văzut lumina tiparului până în mai 1914, fiind redactată, după moartea lui Span (1911), de profesorul Vasile Stan, viitorul episcop al Maramureşului. Revista s-a bucurat de colaborarea profesorilor de la Institutul teologic-pedagogic şi a multor preoţi şi învăţători. Învăţătorii din Eparhia Aradului aveau gazeta *Reuniunea învăţătorilor români* (1904-1914), iar cei din Eparhia Caransebeşului, *Educatorul* (1909-1914). La Blaj a apărut, între anii 1873-1880, foaia *Economul* (bilunară), redactată de profesorul Ştefan Pop (ulterior a funcţionat la Seminarul Central din Bucureşti). Aceasta avea ca supliment *Foaia şcolară*, „organ pedagogic-didactic pentru şcoalele române“. Câţiva ani mai târziu, a apărut *Foaia şcolară*, „organ pedagogic, literar şi ştiinţific“ (1883-1886), apoi *Foaia şcolară*, „organ al Reuniunii învăţătorilor greco-catolici din Arhidieceza Blajului“. Tot la Blaj, profesorul şi compozitorul Iacob Mureşianu a editat *Muza română*, „foaie muzicală şi literară“ (1888, 1894-1895 şi 1906-1907). Toate aceste reviste pedagogice au contribuit la propagarea unor idei pedagogice noi şi au pus în discuţie probleme care preocupau pe învăţătorii de atunci. În afară de acestea, unii slujitori ai Bisericii au editat diferite reviste cu caracter istoric-literar, despre care puteţi afla din episodul de mâine al istoriei creştinismului.

Acest material a fost preluat după:
http://ziarullumina.ro/agenda-crestinului/istoria-crestinismului-mcdii-inceputurile-presei-bisericesti-romanesti

PERPESSICIUS
gazetar

În primăvara aceasta, la 29 martie, se împlinesc 45 de ani de la trecerea în eternitate a marelui critic şi istoric literar D.S. Panaitescu, cunoscut îndeosebi cu pseudonimul său literar Perpessicius. Cel care a descifrat manuscrisele lui M.Eminescu şi a editat primele şase volume din *Opere*-le acestuia a fost şi un poet sensibil (*Scut şi targă*, 1926), iar schiţele şi fragmentele de roman publicate prefigurau un prozator interesant.

…..Puţini vorbesc însă de îndelungata sa activitate jurnalistică, fie colaborator, fie ca membru al unor redacţii.Întors grav rănit din Primul Război Mondial, cu mâna dreaptă imobilizată, scoate împreună cu D.Protopopescu, Scarlat Struţeanu, Tudor Vianu ş.a. revista *Letopiseţi* (1918-1919) iar între 1925-1927 conduce *Universul literar*, după care lucrează şapte ani în redacţia ziarului *Cuvântul.* În 1970 a înfiinţat revista *Manuscriptum* şi a editat volumul *Memorial de ziaristică..*În 2015 a apărut lucrarea prezentată alăturat cu cronicile literare difuzate de Perpessicius la Radio.

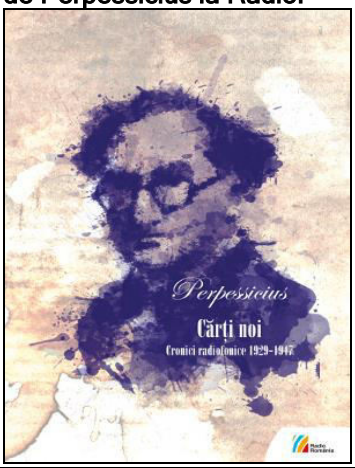

Cărţi noi. Cronici radiofonice 1929-1947

Ediţie critică, note şi variante
de *Valeriu Râpeanu* şi *Sanda Râpeanu*
Studiu introductiv de *Valeriu Râpeanu*

Această apariţie monumentală în Colecţia „Biblioteca Radio” reprezintă restituirea integrală a operei de „oficiu critic” a lui Perpessicius, primul cronicar literar al Radioului: peste 700 de apariţii editoriale consemnate la microfon propun în premieră o panoramă vie a culturii scrise româneşti într-una din cele mai fertile perioade ale sale.

„În primii cincisprezece ani de existenţă ai Radiodifuziunii Române, Perpessicius a avut un rol esenţial pe tărâmul definirii trăsăturilor specifice ale cronicii literare la microfon. Ceea ce îl situează alături de N. Iorga, de numele căruia se leagă conferinţa culturală enciclopedică, de Emanoil Ciomac, rămas în mentalul colectiv cronicarul muzical radiofonic prin excelenţă, de Ion Marin Sadoveanu, cel ce aducea pe tărâmul cronicii dramatice pecetea unei erudiţii teatrale pe care istoria acestui tărâm nu o mai cunoscuse la noi, de Romulus Seişanu, comentatorul lucid şi subtil al evenimentelor externe din ce în ce mai învolburate şi mai neaşteptate, şi de Ion Simionescu, neobosit răspânditor al cunoştinţelor folositoare. Contribuţia fiecăruia din ei s-a caracterizat nu numai prin continuitatea pe anume perioade de timp, nu numai prin calitatea prestaţiei, ci prin faptul că emisiunile lor nu reprezentau doar lectura unui text scris, ci o creaţie intelectuală specifică celui mai modern mijloc de comunicare care îşi făcea simţită prezenţa în ţara noastră către sfârşitul celui de al treilea deceniu al secolului XX.

Volumul pe care Editura Casa Radio îl înfăţişează acum cititorului atestă plenar aceste credinţe neabătute ale lui Perpessicius în valorile fundamentale ale literaturii române: Eminescu, Creangă, Iorga, Sadoveanu, dar şi faptul că literatura română dintre cele două războaie mondiale a fost: «cea mai bună, mai variată şi mai originală literatură», aşa cum spunea chiar criticul. N-a aşteptat ca timpul să treacă ci a avut această convingere pe măsură ce cărţile apăreau, pe cele care reprezentau momente exponenţiale recomandându-le nu odată entuziast atenţiei ascultătorilor. Tocmai pentru a pune în evidenţă saltul calitativ pe care cartea respectivă îl înregistra nu numai în evoluţia scriitorului, ci şi a literaturii române. Calitatea esenţială a cronicilor radiofonice stă în faptul că eruditul, istoricul literar şi finul critic sunt una şi aceeaşi fiinţă, că necontenit prezentul se raportează la trecut prin succinte incursiuni tematice, fie că e vorba de literatura de război, muzica sau şcoala în literatura română, fie prin apropieri cu cărţile care îmbrăţişaseră tema şi tipologia respectivă în acea vreme. Erudiţia lui Perpessicius nu se etalează gratuit şi spectaculos, nu se desfăşoară cu intenţia de a epata ascultătorul, ci îşi face simţită prezenţa integrând cartea în evoluţia literaturii române şi situând-o în contextul spiritual naţional şi european. Printr-o suită de referinţe şi trimiteri, Perpessicius stabilea genul proxim şi diferenţa specifică a operei. Erudiţia – cea de care vorbea Nae Ionescu – reprezintă o componentă a sistemului valoric al lui Perpessicius evident în cronica literară de la Radio.”

(fragmente din *Studiul introductiv* semnat de **Valeriu Râpeanu**)

Volumul tipărit are 972 de pagini şi este însoţit de un CD cu durata de 74,40 minute, care cuprinde următoarele texte: *Eminescu, I.L. Caragiale, Postumele lui Eminescu (I), Postumele lui Eminescu (II), Mateiu Ion Caragiale. [Dialog cu Liviu Călin], Prefaţa emisiunii „Amfiteatru literar”, Densusianu, Medalion Ion Pillat, Cronicar la Radio.* Acestea sunt înregistrări Radio România difuzate între 1959-1971, transcrise şi adnotate în volum. Încă o dovadă la Dosarul **“Presa – martor în istorie”.**

BIBLIOTECA NAŢIONALĂ A ROMÂNIEI

Periodice româneşti vechi

Această prezentare este preluată de pe site-ul Bibliotecii Naţionale a României (www.bibnat.ro/Periodice-romanesti-vechi-s116-ro.htm) şi vă oferă informaţii generale despre publicaţiile periodice româneşti din colecţiile BNR.

Documentele care alcătuiesc această colecţie sunt ziare, reviste, calendare (*Calendar antic* pe anii 1862, 1863, *Calendarul aromânesc* anii 1911, 1912, *Calendarul Ghimpelui*, anii 1874, 1875 etc.), almanahuri (*Almanah literar ilustrat* pe anul 1886, *Almanahul României June*, apărut la Viena, pe anii 1883, 1888, *Almanahul revistei Veselia*, pe anul 1929 etc.), anuare (*Anuarul Arhidiocezei Ortodoxe a Bucovinei*, editat la Cernăuţi în 1928, *Anuarul arhivei de folklor* pe anii 1932, 1937 etc), anale (*Analele Academiei Române*, începând din 1867 până în 1942, *Analele Institutului Meteorologic al României*, din perioada 1897-1903 etc.), buletine diverse (*Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* 1908-1944, *Buletinul Curţii de Casaţie şi Justiţie*, din perioada 1862-1946 etc.), precum şi o colecţie importantă a *Monitoarelor Oficiale* din anii 1829 până în februarie 1949, ce cuprinde legislaţia aferentă perioadei, precum şi şedinţele Corpurilor legislative ale Parlamentului României din 1829-1947.

Cabinetul de periodice vechi deţine ziare din perioadele ante şi interbelică, unele în colecţie aproape completă: *Adevărul*, fondat de Al. Beldiman, cotidian apărut la Bucureşti între anii 1888-1951, *Adevărul literar şi artistic*, supliment al ziarului *Adevărul*, apărut tot în capitală în perioada 1920-1939, *Bucureşti*, cotidian de informaţie, ziar cu apariţie efemeră, din martie până în mai 1941, condus de Ion Minulescu, *Dimineaţa, Facla*, publicate la Bucureşti, care i-a avut directori pe N.D. Cocea şi Ion Vinea, *Gluma*, al cărei redactor era Ion Anestin, *Neamul românesc*, ziar politic de orientare naţională şi de atitudine democratică, condus de Nicolae Iorga, *Porunca vremii*, tribună de luptă naţională şi creştină, care, începând din 1938, a fost condusă de Nichifor Crainic, *Rampa nouă ilustrată*, al cărei director a fost între 1927-1938 Scarlat Froda, *Românul*, apărut la Bucureşti între 1857-1898, condus o perioadă de C.A. Rosetti, *Timpul*, cotidian al Partidului Conservator, publicat între 1876-1924 la Bucureşti, *Universul,* cotidian de informaţii politice şi culturale, cu pagină literară, fondat în 1884 de Luigi Cazzavillan, *Vremea,* ziar publicat între 1928-1944, sub conducerea lui Vladimir Al. Donescu.

Acest bogat fond de ziare se completează cu o interesantă colecţie de reviste din care sunt de menţionat: *Bilete de papagal* din perioada 1928-1937, apărută sub conducerea lui Tudor Arghezi, *Columna lui Traian*, publicaţie ştiinţifică şi literară apărută între 1870-1883, avându-l ca director pe Bogdan Petriceicu Haşdeu, *Contemporanul,* revistă ştiinţifică şi literară, apărută la Iaşi, între anii 1881-1891, redactori fiind Ion Nădejde şi V.G. Morţun, *Curier de ambe sexe*, prima revistă literară din Ţara Românească, apărută la Bucureşti între 1837-1847, sub redacţia lui Ion Heliade Rădulescu, care fondase şi *Curierul românesc*, primul ziar în limba română cu apariţie îndelungată, editat la Bucureşti (1829-1846), *Dacia literară*, tipărită la Iaşi în 1840 (apar doar trei numere), sub redacţia lui Mihail Kogălniceanu, *Furnica*, revista umoristică editată de G Ranetti şi N.D. Ţăranu, şi *Hiena,* al cărei redactor era Pamfil Şeicaru, reviste din care cabinetul de periodice româneşti vechi deţine doar câteva numere, *Hrisovul,* sub redacţia lui Aurelian Sacerdoţeanu, prima revistă de arhivistică apărută între 1941-1947, *Noua revistă română pentru politică, literatură, ştiinţă şi artă*, tipărită la Bucureşti în perioada 1901-1916, redactor fiind Constantin Rădulescu-Motru, *Ramuri*, publicaţie semănătoristă, apoi tradiţionalistă, condusă de Nicolae Iorga, apărută la Craiova (1911-1947), *Pandectele române*, repertoriu de jurisprudenţă, doctrină şi legislaţie, director C. Hamangiu. Titlurile amintite reprezintă doar o mică parte din fondul deţinut de Cabinetul de periodice româneşti vechi.

Toate aceste publicaţii pot fi consultate la Sala de periodice, situată la Etajul II, Corp E, unde mai puteţi găsi şi colecţia completă a ziarelor centrale din 1990 până în prezent, precum şi colecţii ale unor reviste importante de astăzi. Pe site-ul Bibliotecii Naţionale sunt postate mai multe link-uri care afişează Lista periodicelor româneşti vechi existente aici, după cum urmează: Almanahuri. Anuare, Calendare, Reviste A-G, Reviste H-Z, Ziare A-O, Ziare P-Z, Monitorul Oficial. ***Sunt trecute titlul şi cota publicaţiei, localitatea şi anul apariţiei, numerele existente. Toate – pentru a uşura munca istoricilor presei.***

STUDII ● CERCETĂRI ● EVENIMENTE

■■■ **Ziua Mondială a Radioului.** A fost sărbătorită pentru prima dată în 2012, la 13 februarie, dată care marchează prima emisie a postului de radio al Naţiunilor Unite, în anul 1946. Iniţiativa a fost luată la 3 noiembrie 2011, în cadrul celei de-a 36-a Conferinţe generale a UNESCO, în ideea de a promova *"cooperarea internațională între radiodifuzori, dar și pentru a încuraja accesul la informație prin intermediul posturilor de radio de pe întreg globul."* Anul acesta, tema sărbătorii este "Radio în situații de urgență și dezastre". Într-adevăr, aşa cum se spune într-un comentariu Agerpres: *"Radioul rămâne în continuare modalitatea de informare care ajunge la cea mai largă audiență la nivel mondial și în cel mai scurt timp posibil. Mesajele UNESCO subliniază, în acest sens, necesitatea libertății de exprimare și de siguranță a jurnaliștilor în situații de calamitate. Menționează, de asemenea, necesitatea de a dispune de accesibilitatea imediată a frecvențelor radio în momentele esențiale pentru salvarea de vieți."* Să reţinem că postul naţional Radio București România şi-a început activitatea la 1 noiembrie 1928, ora 17,00, iar astăzi funcționează zeci de posturi radio în București, dar și la nivel local, iar unele posturi transmit doar online.

■■■ ***Istoria presei militare*, de Dan Gâju.** Sub titlul *O „carte-spectacol" de zile mari,* Florentin Popescu publică în revista *Bucureştiul literar şi artistic,* an.VI, nr.2 (53) februarie 2016 o amplă cronică la primul volum din *Istoria presei militare* de Dan Gâju, lucrare masivă apărută în 2012 la Editura Bibliotheca dinTârgovişte. Nu am văzut cartea, aşa că ne bazăm pe însemnările recenzentului. La început, pe 144 de pagini, autorul face o veritabilă panoramă enciclopedică asupra suporturilor grafice din antichitate (piatră, pergament, tăbliţe de lut etc.), după care vorbeşte despre apariţia corespondenţilor de război, despre istorici, menestreli şi trubaduri, ca şi despre primele tipărituri de presă militară din Evul Mediu etc. Abia apoi, în circa şase sute de pagini se ocupă propriu-zis de „Presa militară la români". De la gazete de armă, mai lungi sau efemere, publicaţii naţionale sau particulare, până la ziare şi reviste de tot felul, inclusiv cele ocazionale. De remarcat stilul uşor literaturizat, amplu-descriptiv şi evocator, în care sunt prezentate momente, evenimente şi ziarişti, unii anonimi, alţii mari personalităţi ale timpului. Cu detalii biografice interesante, sunt creionate figurile unor importanţi scriitori care au scris în paginile publicaţiilor militare. Atent la conotaţia sintagmei „presa română", autorul a inclus în corpul lucrării sale nu doar publicaţiile militare apărute pe teritoriul actual al României, ci şi cele de pe fostele noastre teritorii – Basarabia, Bucovina de Nord, Cadrilater, într-o uriaşă frescă multiculturală. Aşteptăm să putem face şi noi rost din acest prim volum al *Istoriei presei militare*, ca să ne putem exprima propriile păreri.

■■■ ***Planet blitz* - prima gazetă prin fax.** În 1996 fax-ul era încă folosit din plin de firme şi instituţii, nu "explodaseră" marile oportunităţi de comunicare oferite de e-mail, Facebook sau Twitter. În aceste condiţii, redactorii suplimentului comercial al gazetei *Calea Victoriei* au apelat la "bătrânul" fax pentru a trimite publicaţia potenţialilor lor beneficiari. Aceasta se difuza gratuit şi oferea informaţii importante de ultimă oră – nota ziarul *Libertatea* din 28 martie 1996. În acei ani a existat şi o publicaţie intitulată *Telefax.* De altfel, gazetarii cu state mai vechi de serviciu îşi pot aminti că înainte de 1989 în redacţii se primeau *Buletinele Agerpres* atât în format tipărit pe hârtie, dar şi, pentru operativitate, prin telex, iar apoi prin (tele)fax.

■■■ **Dispare cunoscutul ziar *The Independent.*** Potrivit unei ştiri publicate pe site-ul BBC.com şi preluată de gandul.info, unul dintre cele mai cunoscute ziare din lume nu va mai apărea în ediţie tipărită. E vorba de *The Independent*, care va ieşi ultima dată pe hârtie sâmbătă 26 martie, iar suplimentul său de duminică *Independent on Sunday,* pe 20 martie. Editat de ESI Media, companie patronată de familia miliardarului rus Alexander Lebedev, ziarul englez se confrunta în ultima perioadă cu o scădere drastică a vânzărilor, ajungând în decembrie 2015 la un tiraj mediu de 56.000 de exemplare pe ediţie, la mare distanţă faţă de *The Sun* - care a avut vânzări de 1,8 milioane sau chiar *The Gua*rdian - cu 166.000 de exemplare. Viitorul celor două ziare va fi, se pare, în zona digitală, dar din păcate această schimbare este urmată şi de o serie de concedieri de personal.

■■■ ***„Bloggerii sunt şi ei Ziarişti? Unde sfârşeşte Presa şi unde începe Blogul?"*** Se întreabă Mihnea-Petru Pârvu în titlul unui articol publicat în *Evenimentul Zilei* din 12 martie a.c., citit de noi în ediţia online. Interogaţia, mai mult retorică, a fost determinată de Concursul „Reporter şi Blogger european", patronat de reprezentanţa Comisiei Europene din România, care şi-a desemnat câştigătorii pe 11 martie a.c. Din păcate, participarea la concurs, ca şi la festivitatea de premiere a fost una extrem de redusă, ceea ce îl face pe autorul articolului să pună sub semnul dubitativului egalitatea dintre bloggeri şi ziarişti. Mai ales că bloggerul premiat este un fost ziarist, Călin Hera, acum profesor de jurnalism. Discuţia readusă în spaţiul public a fost abordată şi de noi în *Buletin de Istoria Presei,*nr.8-9 (20-21) aug.-sept.2015, dar sub titlul dilematic „Blogger sau corespondent voluntar".

■■■ **Mari arhive ale lumii cu periodice digitalizate.** În curînd vom publica un articol cu cele mai importante arhive ale lumii cuprinzând colecţii întregi de ziare şi reviste vechi digitalizate. Cum ar fi: *British Newspaper Archive* (40 mil. pagini din ziarele britanice), *Gallica* francezilor, *NewspaperARCHIVE* (130 mil. de pagini periodice din 1607-până azi, din toate statele americane) ş.a.

■■■ **Aurel David la 80 de ani.** Potrivit site-lui personal, s-a născut la Buzău, la 5 iulie 1936, şi a fost înfiat la vârsta de trei ani şi câteva luni de către o familie de cantonieri din gara Hagieni, judeţul Ialomiţa, rămânând apoi definitiv pe aceste meleaguri. După o Şcoală de pilotaj la Gearmata-Vii, practică timp de peste zece ani meseria de pilot-comandant instructor de zbor pe diferite aerodromuri-şcoală, apoi urmează studii universitare la Facultatea de Filologie din Cluj-Napoca, absolvite cu lucrarea de licenţă *Aspecte cultural-literare oglindite în ziarul „Libertatea" din Orăştie.* A urmat şi cursurile postuniversitare ale Facultăţii de Jurnalistică din Bucureşti. În gazetărie a lucrat la ziarele *Drumul socialismului* din Deva, *Tribuna Ialomiţei* din Slobozia, *Vremuri noi* din Călăraşi. În decembrie 1985 a fost scos din presa românească vreme de aproape două luni de zile pentru „organizarea de acţiuni contrarevoluţionare". A fost angajat al Agenţiei Române de Presă – Agerpres, Rompres – între 1986-1998, în funcţia de corespondent special local pentru judeţele Călăraşi, Giurgiu, Ialomiţa, iar între anii 1970 – 2002 a îndeplinit şi funcţia de corespondent local al Radiodifuziunii Române în zonă. S-a pensionat în ianuarie 1999. A înfiinţat Casa Editorială *Freamătul* din Călăraşi, în 1990, apoi Postul de Radio *Voces Campi* (Vocile Câmpiei) din Călăraşi, în 1993, a colaborat la o multitudine de publicaţii tipărite, dar şi la reviste on-line. A înfiinţat, la Călăraşi, *Fundaţia Radiourilor Independente din România-RAIND*, fiind preşedintele acesteia, şi a devenit membru al *Asociaţiei Mondiale a Radiourilor Comunitare*, cu sediul la Montreal, participând la congresele acesteia din Lubjana, Copenhaga, Dakar, Milano, Las Vegas, Kathmandu. A scris, singur sau în colaborare, vreo 30 de volume, între care şi două ediţii ale lucrării *Întoarcere în timp,* care este de fapt o adevărată istorie a presei Călăraşiului şi Ialomiţei. În 1975 a organizat la Slobozia o reuniune naţională cu tema *O sută de ani de presă ialomiţeană,* iar în 2008 a participat la primul Congres Naţional de Istorie a Presei, la Macea, lângă Arad.

CĂRŢILE PRIETENILOR NOŞTRI ZIARIŞTI

Ion N. Oprea: *Fragilitate. Cuvinte pe verticală*

Neobosit, chiar de neoprit, aflat într-o vervă creatoare de invidiat, INO - cum îi spun prietenii – scoate carte după carte, una mai deosebită ca alta. Alte teme, alte moduri de realizare, alte genuri literare sau gazetăreşti. Peste toate, o imensă dragoste şi respect faţă de cuvântul scris, fie că acesta serveşte la alcătuirea unor articole într-o publicaţie periodică - ziar, revistă, sau la compunerea unei opere literare: proză, poezie, eseu, studiu. Ultima carte oferită de fostul ziarist de la Bârlad, Vaslui şi Iaşi este una surprinzătoare, căci cuprinde circa 220 de pagini de poezie autentică, de fapt crâmpeie de filozofie asupra vieţii, pe care o priveşte de undeva de sus, cu gravitate şi înţelepciune, dar şi cu o înţelegere pe care nu ţi-o poate da decât o sumă de ani petrecuţi printre oameni şi pentru oameni. Sunt teme aproape gazetăreşti, tratate însă cu uneltele unui lirism viguros, chiar dacă uşor nostalgic după "ordinea" altor vremuri, precum: tânărul în drum spre bătrâneţe, bătrâneţea ca etapă superioară de creaţie, fragilitatea sentimentelor în faţa duritătii traiului cotidian, modernitatea agresivă versus paseism idilizat, paradoxurile unui timp care accelerează trăirile mai mult decât ne aşteptăm etc. La sfârşit, 60 de pagini prezintă o bibliografie amplă, interesantă şi mai ales utilă asupra lucrărilor tipărite de autor, dar şi a referinţelor critice apărute în periodice sau volume despre acesta.

Contribuţii la *Istoria Jurnalismului din România în date*

ediţia a II-a, revăzută şi adăugită

Celebra *Enciclopedie a României* de Lucian Predescu, apărută în 1940 şi reeditată în ediţie anastatică în 1999, este citată în Bibliografia masivei lucrări *Istoria jurnalismului din România în date* (coord.Marian Petcu) din 2012, dar nu şi valorificată corespunzător. Iată numai la litera H şapte periodice neincluse în *IJRD*.

● *Ha! Ha! Ha!!!* Jurnal despre toţi şi despre toate. Iaşi. Febr.-Apr.1870.red. Em.Negrutzi.
● *Hârlăul.* Ziar independent. 26 iulie 1931.
● *Herald.* Rev. lit. Cluj. Nov.1933-mart.1934. Dir. Neagu Rădulescu.
● *L'Heure Actuelle.* Rev.Bucureşti. 10 mai 1934-1937. Lunar. Dir. Jacques Paléologue. "Observateur de l'Est et du Sud-Est Européen".
● *Hornarul.* Organul official al Federaţiei Hornarilor din România. Sibiu. Mai-iunie 1934-1937. Apoi Cluj. Lunar. Red.: Dumitru ursa. Are motto: "Unde hornarul munceşte – Focul nu izbucneşte!" Scris în lb.română, germană şi maghiară.
● *Hotarul.* Rev. lit. şi cult. Arad. Mai 1933-azi. Sub un comitet.
- este doar enunţată în *IJRD,* p.344.
●*Hygea.* Revistă ştiinţifică şi literară. Vaslui. Martie-Mai 1882. 2 pe lună. Red. Dr. I.Munteanu.

Aceste titluri de ziare şi reviste pot fi găsite şi în vol.I şi V din *Publicaţiile periodice româneşti,* cataloage generale apărute sub egida Academiei Române. Cu atât mai inexplicabilă este absenţa lor din *IJRD.*

Gazete spaniole din Ţările de Jos în secolul XVII:

Gazeta de Amsterdam şi *Noticias Principales y Verdaderas*

Dr. Javier Díaz Noci
Facultatea de Ştiinţe Sociale şi Comunicare, Universitatea din Ţara Bască

Continuăm traducerea studiului publicat în revista ÁMBITOS, nr.7-8,
Semestrul 2/2001-Semestrul 1/2002, p. 215-237,
traducere făcută în redacţie şi începută în numărul anterior

Sefarzii din Amsterdam, la început, nu proveneau din evreii expulzaţi din Spania (= Sefarad) în 1492, ci era vorba în majoritatea lor de convertiţi sau descendenţi ai convertiţilor spanioli şi portughezi (numiţi de obicei „marranos", adică „porci murdari"), care, dintr-un motiv sau altul, au decis să emigreze în Olanda pentru a îmbrăţişa din nou credinţa strămoşilor lor, iudaismul. Era vorba, prin urmare, de evrei recenţi, născuţi creştini şi educaţi ca atare, de curând stabiliţi în Ţările de Jos. Idiomurile care se vorbeau erau, prin urmare, cel spaniol şi cel portughez din epocă, fără nici măcar urme dialectale evreeşti care care să se refere la vocabularul religios, învăţat, deoarece, spre deosebire de evreii expulzaţi din Spania în 1492, aceştia erau în Spania şi Portugalia creştini care nu trăiau în grupuri închise sau ghetouri evreeşti care nici nu existau. Vocabularul care se foloseşte în *Gazeta de Amsterdam* este pur şi simplu spaniol, nu iudeospaniol (numit şi „judezmo"), care se formează mai târziu odată cu evoluţia limbii spaniole vorbite de către evrei departe de Spania şi în contact cu alte culturi şi limbi. Bineînţeles, nu este vorba de ladino, care nu este sinonim cu iudeospaniol: ladino este o limbă care niciodată nu s-a vorbit, una din acelea care tehnic se numesc „hagiolenguas calco", care folosesc structurile sintactice ale unei limbi „sacre", în acest caz ebraica, în limba indigenă (castiliana) pentru a traduce anumite texte religioase. Aceasta este ceea ce s-a făcut începând cu traducerea *Bibliei de Ferrara,* în urma căreia s-a folosit în scris o varietate lingvistică absolut atificială care niciodată nu s-a vorbit în mod obişnuit (Díaz-Mas, 1982, 1993: 101-102; Boer:1996: 39).

Să ne întoarcem la comunitatea sefardí din Amsterdam. Cum au demonstrat recentele cercetări ale lui Harm de Boer, e vorba de un grup de persoane în general culte, aparţinând burgheziei comerciale, care au luat parte activ la viaţa socială olandeză, până când au produs o considerabilă, şi pe nedrept uitată, literatură în limbile castelană şi portugheză. Şi nu doar religioasă, ci chiar şi teatru şi poezie laică. În capitala republicii celor şapte provincii, noii evrei au găsit un loc unde să poată trăi şi să poată profesa noua lor credinţă într-o ambianţă de certă toleranţă, de la bun început mult mai mare decât ceea ce li se nega în ţările lor de origine, Spania şi Portugalia. Începând din 1616, municipiul Amsterdam a promulgat un regulament care le permitea evreilor să-şi practice în mod liber religia şi le acorda total cetăţenia. Sefarzii din Amsterdam, în majoritatea lor evrei cu trecut creştin, s-au organizat foarte rapid, nu numai pentru a oferi servicii religioase, ci şi îndeosebi educaţie, deoarece noii evrei aveau nevoie de instruire religioasă. Între 1600 şi 1619 s-au înfiinţat trei congregaţii, care s-au unit într-una singură în 1639, denumită Talmud Tora, în serviciul căreia a lucrat David de Castro Tartás.

Evreii au convieţuit cu membrii alttor religii creştine, cea mai mare parte dintre ele protestante. Unii dintre aceştia au fugit, ca şi ei de represiunea spaniolă, şi veneau din teritoriile catolice ale Flandrei. Erau, de asemenea, hughenoţi francezi, chiar dacă braţul religios cel mai important în Olanda era cel calvinist. Acest climat de toleranţă (relativă, în orice caz: tocmai influenţa pastorilor calvinişti a făcut ca evreii să se împotrivească oricărui tip de prozelitism) a fost, în mod clar, cel care a făcut ca Amsterdam să fie principalul focar informativ şi producător de gazeteîn diverse limbi din toată Europa. În 1620-1621, cu mult înainte ca să apară în 1631 la *Gazette de France* a lui Théophraste Renaudot, un anume Jacob Jacobsz publica *Courant d'Italie & d'Almaigne, & c.,* păstrat la Kungliga Biblioteket din Stockholm, care pare să fie o versiune a faimoasei *Courante uyt Italien, Duytslandt, & c.* care a apărut în 1618 (Dahl, 1939: 195-197). Câţiva ani mai târziu (1639-1643), Broer Jansz publică „corantos" (aşa se numeau primele publicaţii apărute în Anglia în 1621 – n.t.) şi gazete în olandeză, engleză şi franceză. Multilingvismul era monedă de uz comun în Ţările de Jos, iar spaniola era una din limbile care se utilizau în acele locuri care au făcut parte din Imperiul Habsburgic. Publicarea de foi informative e departe de a fi nevinovată sau independentă, iar în această „sferă publică protestantă", cum a denumit-o Göran Leth, „corantos" şi gazete prestează un serviciu ideologic foarte concret. Teza lui Leth este că, mai mult decât o mişcare religioasă, protestantismul (din care evident nu făceau parte evreii) era expresia unui curent european care cerea libertate naţională, intelectuală, socială şi religioasă (Leth, 1994: 76). Ceea ce explică şi aluziile continue la Casa de Orange şi la Statele Generale ce se fac in *Gazeta de Amsterdam.* (...)

1.2. David de Castro Tartás, gazetar şi tipograf

Amsterdam era un furnicar de tipografii şi librării, ceea ce făcea ca "Veneţia Nordului" să fie, la începutul secolului XVII, unul din principalele focare ale vieţii intelectuale europene. Sefarzii olandezi, ca şi fiul de spanioli Baruch Spinoza, cu toate că mai târziu îşi va renege religia, au făcut parte din plin din avangarda gândirii europene. Spinoza, mort în 1677, a putut fi foarte bine unul din cititorii *Gazetei de Amsterdam.* Cultele evreeşti convertite de origine spaniolă aveau nevoie de proprii tipografi. Unul din aceştia, poate cel mai renumit din epocă, a fost David de Castro Tartás.

Ştim puţin despre el, în afară de cărţile sale, multe şi foarte bune. Este sigură legătura sa cu comunitatea Talmud Tora, condusă în mod semnificativ nu de către rabini, ci de către un consiliu laic în care "deciziile se luau mai mult din raţiuni economice şi politice, decât din raţiuni religioase" (Boer, 1996. 17). Comunitatea a produs o amplă literatură, religioasă şi ne-confesională, care începe de la predici şi cărţi de instruire la comedii, trecând prin poezii, şi a fondat, prin imitarea a ceea ce exista în Spania şi Portugalia, academii literare. Hispanitatea comunităţii sefarde din Amsterdam era, prin urmare, foarte pregnantă, ca şi integrarea sa în viaţa olandeză, toodată. (…)

După nume, David de Castro Tartás putea fi un evreu atât de origine portugheză, cât şi spaniolă. Este posibil, cum au făcut mulţi alţi evrei convertiţi, ca el să fi adoptat un nou nume mai ebraic. (…) "Nu trebuie să se interpreteze nici numele evreu, nici cel spaniol ca un *pseudonim"*, avertizează Harm den Boer, "deoarece nu e nimic secret sau misterios în niciunul din ele: aceste nume rar încearcă să ascundă identitatea persoanei în chestiune". Ceea ce se făcea era de a folosi unul sau altul dintre nume, sau ambele, în funcţie de împrejurări. De exemplu, când sefardul în cauză se adresează unui public care nu e exclusive evreu.

Aceasta explică de ce David de Castro Tartás semnează astfel unele din cărţile care ies din tipografia sa şi, în schimb, foloseşte numai al doilea nume (David de Tartás) în gazeta sa. A procedat astfel în diverse cărţi pe care le-a publicat. Harm den Boer ne asigură că "se poate explica acest fenomen ţinând cont că opera este adresată cititorilor protestanţi şi foarte probabil nu celor din Peninsula Iberică. (…) Un nume ca David de Tartás nu este deloc iberic şi, probabil, de aceea tipograful David de Castro Tartás va uza numai de cel de-al doilea nume în anumite ediţii, destinate unui public creştin". (Boer, 1996: 45, 73). Potrivit acestei ultime semnături, *Gazeta de Amsterdam* s-ar fi adresat unui public care nu era exclusiv evreu (acela care în Olanda şi Europa momentului putea să citească în castiliană, şi nu erau puţini cei care puteau), dar nu iberic (unde, oricum, gazeta nu putea să ajungă, cel puţin în condiţii legale). Este clar că aceasta nici măcar nu s-a încercat: contrar a ceea ce era destul de obişnuit atunci, antetul tipografiei reflecta exact realitatea. Într-adevăr, sau nu aveau antet, sau acesta era fals. Însuşi David de Castro Tartás folosea acest subterfugiu în diferitele sale cărţi, potrivit căruia era destinatarul său. A pune "Amsterdam" pe frontispiciu sau pe antetul tipografiei presupunea că ediţia nu va circula în teritoriile catolice. Astfel că de obicei se folosea în antetul tipografiei un alt oraş mai puţin suspicios, de exemplu Bruxelles, capitala Flandrei spaniole, sau Anvers, deşi bineînţeles toate aceste cărţi ieşiseră din tipografia lui De Castro din capitala olandeză.

Deşi activitatea lui David de Castro Tartás este cunoscută încă din 1663 (din acest an datează retipărirea popularului tratat *Visión deleitable y sumario de todas las ciencias* de Francisco de Cáceres), aceasta se intensifică îndeosebi din acei ani în care începe să editeze gazeta sa. Atunci comunitatea sefardă din Amsterdam s-a organizat mai bine. (…) Din tipogtafia lui David de Castro Tartás au ieşit unele dintre cele mai importante cărţi sefarde ale epocii, religioase şi profane, pentru evrei şi pentru creştini. (…)

Cât priveşte *Gazeta de Amsterdam,* e vorba de un produs de rangul doi, comparat cu cărţile care au ieşit din imprimeriile sale, dar perfect conform cu alte gazete olandeze, în limbile neerlandeză, germană, engleză, franceză sau italiană, ieşite din tipografiile marilor tipografi de gazete de atunci, Caspar şi Jan van Hilten, Broer Jansz, Mathijs van Meininga, Joost Broersz, Francoys Lieshout sau Jan Jacobsz Bouman (Dahl, 1946), şi, din capul locului, mult mai bine decât oricare dintre gazetele altor ţări din epocă.[1] Gazeta are în capul paginii întâi manşeta *Gazeta de Amsterdam*, cu litere mari centrate, cu un scut în mijloc. Sub formă de subtitlu, pe două coloane, data ediţiei. Din acest punct de vedere, este un produs mult mai îngrijit decât restul gazetelor în castelană din Spania sau Flandra, care se trag întotdeauna pe o singură coloană. *Gazeta de Amsterdam,* în schimb, se paginează pe două coloane, cu litere mari în majuscule pentru ţări (Italia, Franţa, Germania, Flandra şi Olanda) şi subtitluri în cursive indicând oraşul şi data (*Veneţia, 23 Decembrie*, de exemplu). Această paginare cu două coloane era tipică gazetelor olandeze, şi a fost inaugurată în 1618 prin faimosul *Courante uyt Italien, Duytslandt, &c.*, paginare care a preluat machete ediţiilor populare (protestante) ale Bibliei[2].

---

[1] Aspectele formale, tipografice şi de paginare ale jurnalismului în istoria sa (şi mult mai puţin ale celui din epoca atât de timpurie la care ne referim aici) au fost foarte puţin abordate. Fără îndoială, tradiţia engleză inaugurată de tipograful Stanley Morison (acelaşi care a desenat faimosul caracter de literă *Times New Roman* pentru ziarul londonez *The Times*) este cea mai reprezentativă. Însuşi Morison, mai ales în studiul său din 1932 *The English Newspaper,* a pus bazele analizei formale a periodicelor engleze din secolele XVII-XX. Deja citatul Joad Raymond (vezi Bibliografia) a abordat aceste aspectae într-un capitol al tezei sale de doctorat. În ţara noastră, în schimb, unii încă refuză să dea gazetelor, în afara celei din Madrid, chiar statutul de periodice.

[2] P. M. Handover, în a sa *A history of the London Gazette 1665-1965* (London: Her Majesty's Stationary Office, 1965) a subliniat această relaţie «între Biblie şi tipărirea gazetelor». După el, «ambele genuri de tipărituri contează mult din punct de vedere economic prin utilizarea pe cât posibil a unor tipuri de litere de dimensiuni mici».

Conferinţa internaţională „CULTURA ŞI PRESA ÎN SPAŢIUL EUROPEAN”

Ediţia a VIII-a, Galaţi, 27-28 mai 2016, organizatori: Universitatea „Dunărea de Jos” din Galaţi, Asociaţia Română de Istorie a Presei, Biblioteca Judeţeană „V.A.Urechia” din Galaţi

Tema: Presa minorităţilor etnice din România

Înscriindu-se în sfera preocupărilor vizând problematica mass-media contemporane, manifestarea extinde şi îmbogăţeşte aria tematică a conferinţelor organizate începând din 2008 (*Tradiţie şi modernitate în presa europeană, Mass media: identitate naţională vs. globalizare, Mass media: comunicare şi cultură, Mass media contemporane şi impactul globalizator al Internetului, De la manipulare la intoxicare în mass media, Istoria și reprezentarea ei în media*), propunându-şi să analizeze, în acest an, **presa minorităţilor etnice din România**.

Încă de la formarea poporului român putem vorbi despre seminții care, mânate de furtuna istoriei, au decis să se statornicească în acest cadru geografic, contribuind, prin activitatea lor, la dezvoltarea economică a statelor medievale românești. Fie că au fost greci, armeni,ași, maghiari, evrei, bulgari, sârbi, albanezi, ruși ori aromâni, aceștia au constituit motorul determinant al creșterii economice în statele în care se aflau, făurind cel dintâi, dar și cel de-al doilea val al burgheziei naționale. Rolul acestei burghezii, formată, aproape în totalitate, din neromâni (din perspectivă pur etnică), a fost evidențiat de istorici străluciți, inclusiv în perioada de supralicitare a naționalismului autohton.

Dincolo de latura strict economică, reprezentanți de frunte ai minorităților din statele medievale românești, viitoarele Principate Dunărene, mai apoi, din statul unitar român, s-au afirmat în toate segmentele vieții științifice și culturale. Numărul celor care au scris, deopotrivă, în limba română și în limba maternă, și care au intrat în Pantheonul culturii naționale, este atât de mare, încât ar fi incorect a da nume, pentru a nu îi neîndreptăți pe ceilalți.

Deopotrivă, cultura din spațiul românesc a fost îmbogățită de operele acelora care au scris în limba maternă, cultivând tradițiile comunităților din care făceau parte și pe care le-au reprezentat cu cinste. Literatura, artele plastice, dramaturgia, muzica, iată tot atâtea domenii în care români de altă naționalitate au excelat și au ajuns să fie percepuți ca parte a patrimoniului cultural românesc.

Și presa din România, în diversele ei epoci, a fost marcată de condeiul și scriitura unor gazetari de marcă, mulți dintre ei, de altă naționalitate.

Demersul nostru își propune să scoată în evidență modul în care presa minorităților etnice din România s-a aliniat la marile comandamente ale timpului, modalitatea în care a tratat problemele legate de temele majore de interes: raportul dintre majoritate și minoritate, unificarea națională, legislația pentru minorități etc. Avem în vedere studii cu privire la: *Publicații ale comunităților etnice din România*, *Portrete de jurnaliști proveniţi din cadrul acestora*, *Presa românească şi problemele minorităților entice, Raportul dintre majoritate şi minorităţi în presa comunităţilor entice, Cultura şi spiritualitatea minorităţilor reflectate în media*.

Manifestarea se adresează cadrelor didactice din învățământul universitar și preuniversitar, masteranzilor și doctoranzilor, cercetătorilor științifici, bibliotecarilor, arhiviștilor, studenților, tuturor celor interesați de istoria presei.

O selecţie a lucrărilor, rezultată în urma procesului de *peer-review*, va fi publicată într-un volum, tipărit la o editură de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale (A2 – CNATDCU). Volumul ediției a VII-a a Conferinței Internaționale *Cultura și presa în spațiul european*, care a avut loc la Galați, în mai 2015, a apărut cu titlul *Mediamorfoze*, la Editura Tritonic, din București.

Pentru informaţii şi corespondenţă: culturasipresa2016@gmail.com

- Data limită pentru trimiterea propunerilor de comunicări (titlul, rezumatul de maximum 200 de cuvinte şi cuvintele-cheie – în altă limbă decât cea a redactării comunicării): **15 aprilie 2016.**
- Data limită pentru trimiterea comunicărilor in extenso (prin email), a taloanelor de înscriere, conform modelului din anexă şi a fotocopiei chitanţei de plată a taxei: **25 mai 2016.**
- Taxă de participare – **150 lei** – pentru varianta participare + publicare (include mapa participantului, pauze de cafea, masa de prânz, cina festivă, volumul tipărit şi taxa de expediere a volumului).
- Taxă de publicare şi de expediere a vol. în ţară – **100 lei**, pentru participanţii care trimit doar lucrările, spre publicare.
- Plata se va efectua prin mandat poştal pe adresa: Hilohe Ramona, Str. Lebedei, nr. 21, Bl. A22, sc. I, ap. 19, Galaţi, jud. Galaţi, cod poştal 800466, România. Pentru participanţii din străinătate, plata se va efectua la aceeaşi adresă prin intermediul serviciului Western Union.

- Lucrările vor fi redactate în limba română.

Director: CONSTANTIN POENARU

Redacţia: C. P. 5-50, 053020 Bucureşti, 5 ● tel. 0745/95.29.81

Adresa de contact online: ccpoenaru@gmail.com